

Vai savaldīt koalīciju Latvijā ir tik grūti?

Autors: Axel Reetz, politologs

Publicēšanas datums: Trešdiena, 2004. gada 27. oktobris.

Rubrika: Vēstules (2. lpp.)

Valdīt Latvijā un valdīt Latviju nav vienkārši. Valdību mūžs ir īss, it īpaši populārāko politiķu Ministru kabinetu. Par to tiek vainotas partijas. Neapšaubāmi frakciju daudzums parlamentā neveicina stabilāku valdību. Tieši tās partijas veido koalīcijas un gāž valdības, taču nav pareizi partijām vien to pārmest.

Frakciju daudzums un deputātu aiziešana vai piederības maiņa raksturīga ne tikai Latvijas politikai. Arī Baltijas kaimiņvalstīs partijas ir daudzas un salīdzinoši nestabilas. Arī tur, kā nesēn Lietuvā pieredzēts, tikko nodibinātas partijas un populistu var viegli iekļūt parlamentā. Nerunājot par Poliju, kur bijušās Solidaritātes metamorfoza jau turpinās jau kādus 15 gadus.

Taču Latvija tomēr atšķiras. Viduseiropā, proti, postsociālistiskajās valstīs, viena koalīcija parasti turas pie varas līdz nākamajām vēlēšanām. Čehijā un Slovākijā valdošās koalīcijas uzvarējušas vēlēšanās. Latvijā un Igaunijā ir bijušas koalīcijas, kas izslēgušas no varas tieši lielāko frakciju. Igaunijā neviens ar Edgaru Savisāru negrib veidot koalīciju. Viņa Centra partija pie varas bijusi divas reizes tikai dažus mēnešus. Pirmā reize beidzās ar noklausīšanās skandālu, otrajā viņš pats nepiedalījās, jo bija Tallinas mērs. Trīs liberalkonservatīvas partijas Tēvzemes apvienība (Isamaaliit), Reformpartija (Reformierakond) un Moderāti (Mõdukad) Marta Lāra vadībā veidoja antikoalīciju, kas arī sabruka.

Latvijā 7.Saeimas laikā arī veidoja koalīciju pret stiprāko spēku. Šķēle bija populārs premjers, kurš ar savu jaundibināto Tautas partiju uzvarēja 1998.gada vēlēšanās. Taču citi spēki vēlējas darboties bez viņa līdzdalības.

Tik tālu daudzi aspekti ir līdzīgi. Bet Latvijā ir vērojama vēl viena īpatnība: valdību bieži izveido gan populāra personība, gan stiprākā frakcija. Taču tādām valdībām ir īsāks mūžs nekā citām. Populārā persona tiek gāzta un aizvietota ar politiķi, kurš uzvedas klusāk un diplomātiskāk. 5.Saeima no vēlākām atšķīrās ar īsu termiņu un līdz šim neatkārtotu vienas partijas — LC uzvaru, 1998. un 2002.gada vēlēšanās uzvarēja jaundibināti spēki populāras personas vadībā: Tautas partija ar Andri Šķēli un Jaunais laiks ar Einaru Repši Protams, 6.Saeima bija sašķelta ar mazām frakcijām. Tomēr arī toreiz kā stiprā personība figurēja A.Šķēle.

1998.gadā stiprākais spēks gan uzreiz pie varas nenāca, bet visos trijos sastāvos Latvija piedzīvoja stipra politiķa gāšanu. Divas reizes Šķēle, vienu — Repše. Viņus aizvietoja ar G.Krastu A.Bērziņu un I.Emsi kuriem visiem pārmet nespēju aktīvi rīkoties. Vai tad tiešām savaldīt koalīciju Latvijā ir tik grūti un vai naidš starp lokomotīvēm tik pamatīgs?